

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

Кафедра економіки та фінансів

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ОСНОВНІ ВИМОГИ

**до підготовки, оформлення
і захисту курсового проекту
з дисципліни**

**«Фінансове планування та прогнозування»
для студентів спеціальності «Фінанси і кредит»**

Тернопіль 2015

Методичні вказівки та основні вимоги до підготовки, оформлення і захисту курсового проекту з дисципліни «Фінансове планування та прогнозування» для студентів спеціальності «Фінанси і кредит» / Укладач: к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя Кудлак В.Я. – Тернопіль: ТНТУ, 2015. – 32 с.

Укладач: Кудлак Віталій Ярославович
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Рецензенти: Мариненко Н.Ю.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Константюк Н.І.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

ЗМІСТ

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	4
2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУЮ.....	5
3. ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПИСАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТ	6
4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ.....	9
5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	11
6. РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	18
7. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ ПРОЕКТІВ.....	19
8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРТУРА.....	21
ДОДАТОК А.....	23
ДОДАТОК Б.....	24
ДОДАТОК В.....	25
ДОДАТОК Г.....	26

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУОЇ РОБОТИ

Важливим етапом в процесі вивчення навчальної дисципліни «Фінансове планування та прогнозування» є курсовий проект. Курсовий проект виступає як одна з найбільш важливих форм самостійної роботи студентів. В процесі написання курсового проекту студенти зобов'язані більш глибоко та конкретніше вивчити одну з проблем в межах вивченої дисципліни.

Курсовий проект – це вид самостійної навчально-наукової роботи студентів з елементами дослідження, яка має на меті закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Метою написання курсового проекту можна визначити:

- ✓ поглиблення знань студентів з актуальних проблем фінансового планування та прогнозування господарюючих суб'єктів в сучасних умовах;
- ✓ систематизація отриманих теоретичних знань з певної навчальної дисципліни;
- ✓ розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- ✓ формування дослідницьких умінь студентів;
- ✓ стимулювання студентів до самостійного наукового пошуку;
- ✓ розвиток уміння аналізувати передовий досвід та узагальнювати власні спостереження;
- ✓ формування вміння практичної реалізації результатів дослідження проблеми в самостійно виконаних розробках.

Виконання курсового проекту з дисципліни «Фінансове планування та прогнозування» спрямоване на досягнення наступних цілей:

- ✓ поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі лекційних та практичних занять;
- ✓ набуття навичок щодо виконання наукових досліджень за своєю спеціальністю;
- ✓ підготовка до подальшої професійної діяльності;
- ✓ підготовка до переддипломної практики;
- ✓ підготовка до виконання випускної кваліфікаційної роботи.

Курсовий проект є самостійною роботою студента, що виконується на основі вивчення спеціальної літератури з питань досліджуваної теми, законодавчих та нормативних актів, систематизації та обробки статистичних матеріалів, виявлення резервів підвищення ефективності діяльності підприємств, розробки пропозицій, спрямованих на вирішення практичних завдань щодо вдосконалення його фінансово-господарської діяльності і визначення перспектив розвитку.

Виконання курсових проектів визначається графіком навчального процесу.

Студенту надається право вибирати тему курсового проекту з числа визначених кафедрою або запропонувати свою тему з обґрунтуванням її розробки.

Незалежно від обраної теми структура курсового проекту має бути такою: титульний аркуш; завдання, зміст; перелік умовних позначень (при необхідності); вступ; кілька розділів (підрозділів), що розкривають теоретичні аспекти питання та досвід практичної роботи; висновки; список використаної літератури; додатки.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Підставою для написання курсового проекту є завдання (додаток Б), яке складається керівником курсового проекту спільно зі студентом. У завданні зазначається тема курсового проекту, зміст завдання та терміни виконання.

Курсовий проект рекомендується виконувати в такій послідовності:

- ✓ Вибір теми та оформлення завдання на курсовий проект;
- ✓ Визначення об'єкта та предмета, мети та завдань дослідження;
- ✓ Підбір та вивчення літературних джерел за темою курсового проекту;
- ✓ Складання попереднього плану роботи;
- ✓ Написання теоретичної частини;
- ✓ Збір практичного матеріалу (фінансові плани та звіти, інша необхідна документація);
- ✓ Складання аналітичних таблиць, схем, малюнків і т.д., що дозволяють групувати дані, проводити порівняння, виявляти структуру і динаміку досліджуваних показників, забезпечують наочність роботи;
- ✓ Написання практичної (аналітичної) частини роботи;
- ✓ На основі результатів аналізу вироблення напрямків вдосконалення фінансового прогнозування та планування на досліджуваному підприємстві;
- ✓ Написання висновків, які містить основні ідеї та пропозиції автора;
- ✓ Надання курсового проекту керівнику для попереднього рецензування;
- ✓ Доопрацювання курсового проекту за наявності відповідних вимог керівника;
- ✓ Отримання позитивної рецензії керівника;
- ✓ захист курсового проекту.

Після завершення написання курсового проекту студент здає його на кафедру в межах терміну зазначеного в завданні. Керівник визначає ступінь готовності роботи та надає рецензію. У рецензії відображаються актуальність теми, позитивні сторони та недоліки роботи, ступінь самостійності написання і оцінка рівня підготовки автора дослідження. Після цього робота допускається до захисту.

При визначенні оцінки за курсовий проект і його захист враховуються обсяг і якість курсового проекту, повнота висвітлення досліджуваного питання,

правильність оформлення, оригінальність і самостійність вирішення поставленого завдання, глибина знань з обраної теми, вміння представляти результати роботи, збирати та аналізувати інформацію, орієнтуватися в нормативних документах, обґрунтовувати і захищати свої пропозиції.

3. ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПИСАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Процес виконання курсового проекту можна поділити на три основні етапи:

- I. підготовчий етап;
- II. етап роботи над змістом;
- III. заключний етап.

I. Підготовчий етап роботи над курсовим проектом

Даний етап починається з вибору теми дослідження та оформлення завдання на виконання курсового проекту. Із переліку запропонованих тем студент обирає ту, при розробці якої може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Вибираючи тему курсового проекту, студент повинен враховувати її наукову та практичну значущість, а також наявність необхідних матеріалів, що стосуються теми курсового проекту.

При визначенні **об'єкта, предмета і мети** дослідження необхідно зважати на те, що між ними є системні логічні зв'язки. **Об'єктом дослідження** є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка служить джерелом необхідної для дослідника інформації. **Предмет дослідження** – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці та вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект.

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити **завдання дослідження**, які можуть включати такі складові:

- ✓ вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- ✓ всебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики вирішення даної проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і

труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду; таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;

- ✓ обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- ✓ розробка рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці.

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними літературними джерелами з теми курсового проекту. Із метою повного їх виявлення необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки бібліотеки вищого навчального закладу, а також провідних наукових бібліотек міста, бібліотечні посібники, виноски і посилання в підручниках, монографіях, словниках та ін., інформаційні Internet-ресурси.

Під час вивчення літературних джерел необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

II. Робота над змістом курсового проекту

Другий етап починається з вивчення літератури з теми курсового проекту. Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вузких досліджень. У разі необхідності студент повинен звернутися за допомогою до наукового керівника. Доцільно використовувати також плани практичних занять, методичні вказівки до вивчення курсу «Фінансове планування та прогнозування», в яких наводиться перелік літературних джерел в розрізі окремих тем.

Новизна та рівень опрацьованої в курсовій роботі літератури в багатьох випадках зумовлюють якість її виконання, тому слід добирати літературу лише останніх років. При цьому студент повинен не лише викласти думки та концепції авторів з того чи іншого питання, але й висловити власну точку зору з досліджуваної проблеми. Питання методичного характеру викладені в спеціальній літературі (статтях, інструкціях, довідниках). Фундаментальні теоретичні дослідження проблем фінансового планування та прогнозування викладені в авторських монографіях. Добір цифрового матеріалу доцільно здійснювати на основі використання статистичних збірників, інформаційних бюлетенів, даних, наведених на офіційних сайтах в мережі Internet.

Після вибору теми, погодження її з науковим керівником, студент повинен розробити й викласти в письмовій формі план курсового проекту. План слід розробляти після ознайомлення з літературними джерелами, які висвітлюють ті чи інші питання та проблеми з теми дослідження. Це дасть змогу студенту детальніше уявити собі структуру роботи, послідовно викласти її зміст, повніше висвітлити коло питань, які мають бути вирішеними. План роботи відображає знання і систему поглядів конкретного студента, але при цьому він повинен

відображати основну ідею теми, її зміст. План роботи, як правило, включає вступ, три-чотири питання і висновки. Пункти плану повинні бути лаконічними, логічно пов'язаними.

Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (глав і параграфів). Кожний розділ (глава) висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, треба відмітити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Треба уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Щодо кожного розділу (глави) роботи необхідно зробити **висновки**, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

III. Заключний етап роботи над курсовим проектом

На цьому етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсового проекту, оформлення списку літератури та додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина курсового проекту. У вступі обґрунтовується актуальність теми, що вивчається, її практична значущість; визначаються об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження; розглядаються методи, за допомогою яких воно проводилось; розкривається структура роботи, її основний зміст.

Логічним завершенням курсового проекту є висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми і рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Список використаної літератури повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно додержуватися вимог державного стандарту. Спочатку з абеткою розташовуються видання українською мовою, потім – література іноземною мовою. Бібліографічні записи повинні мати порядкову нумерацію. У тексті роботи слід давати у дужках посилання на номери списку. Якщо необхідно вказати номер сторінки, її ставлять через кому після номера видання.

4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Курсовий проект повинен мати науковий характер та авторський підхід, а не бути переказом загальновідомих положень і висновків. У процесі викладу матеріалу не дозволяється пряме переписування з літературних джерел без посилання на оригінал. **Робота, в якій виявлені елементи плагіату, оцінюється незадовільно і повертається на переробку чи доопрацювання.** При написанні курсового проекту автор повинен давати посилання на цифрові дані, відомості, матеріали отримані з літературних та інших інформаційних джерел.

Структурно робота повинна складатися із змісту (базується на основі плану затвердженого керівником), вступу, основної текстової частини, яка включає три розділи (кількість підрозділів залежить від місткості проблеми, мети і завдань курсового проекту), висновків, списку використаних джерел та додатків (за необхідністю). Загальний обсяг роботи **35-45** сторінок друкованого тексту оформленого згідно вимог.

Порядок розміщення, коротка характеристика та зміст структурних елементів курсового проекту

- 1. Титульна сторінка.** Форма титульної сторінки наведена в додатку А.
- 2. Завдання на курсовий проект.** Бланк завдання розміщений у дод. Б.
- 3. Зміст** повинен містити найменування та нумерацію початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, вступу та висновків, переліку використаних джерел та додатків. Приклад оформлення змісту курсового проекту наведений у додатку В.
- 4. Вступ** (2-3 стор.). У вступі розкривають загальну характеристику курсового проекту дотримуючись наступної послідовності:
 - а. Актуальність теми.** Здійснюється обґрунтування доцільності та актуальності розгляду обраної теми дослідження. Обґрунтування актуальності не повинно бути багатослівним.
 - б. Мета і завдання дослідження.** При написанні курсового проекту автор повинен мати на увазі, що мета курсового проекту визначається виходячи з теми, а завдання виходячи зі змісту (назв розділів та підрозділів). **Наприклад,** тема курсового проекту «Стратегічне планування в організації», тоді метою курсового проекту буде «провести аналіз стратегічного планування та виробити напрями його вдосконалення в організації». Не слід формулювати мету як «уточнення...», «вивчення...», тому, що ці слова вказують на спосіб досягнення мети, а не на саму мету. Завдання, які ставляться в роботі, повинні відображати шляхи досягнення обраної мети дослідження. Формулювання завдань можна подати, використовуючи слова типу: «систематизувати...», «визначити...», «розробити...», «обґрунтувати...» тощо.

- c. **Об'єкт дослідження** – це сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка служить джерелом необхідної для дослідника інформації. Іншими словами це процес (явище), що породжує проблемну ситуацію, і обраний(е) для вивчення. Не слід називати об'єктом дослідження конкретне підприємство, організацію, установу чи орган державної влади або його підрозділ, на прикладі якого виконується робота.
- d. **Предмет дослідження** - це конкретна проблема (завдання), що міститься в межах об'єкта дослідження і на яку спрямовується увага при підготовці дипломної роботи. **Слід пам'ятати, що предмет дослідження є вужчим поняттям, ніж об'єкт.**
- e. **Інформаційна баз дослідження.** Коротко наводиться загальна характеристика джерел інформації, що були використанні для написання роботи.
- f. **Структура та обсяг курсового проекту.** Вказуються основні структурні елементи курсового проекту і його загальний обсяг, а також кількість використаних джерел та додатків.

5. Основна частина (25-35 стор.). Основна частина курсового проекту повинна складатись із трьох розділів, кожен з яких може містити підрозділи. В кінці кожного розділу необхідно розмістити невеликі висновки, що узагальнюють та підсумовують основні аспекти проведеного в даному розділі дослідження. Змістове наповнення розділів основної частини повинно бути наступним:

перший розділ (8-10 стор.) – виклад теоретичних і методологічних питань, що стосуються теми курсового проекту;

другий розділ (10-12 стор.) – аналіз досліджуваного питання за матеріалами підприємства – бази дослідження, тобто аналіз практики фінансового планування і прогнозування на підприємстві. Тут наводиться коротка характеристика діяльності підприємства і його фінансових результатів, аналізуються окремі сторони планування і прогнозування на підприємстві (виходячи з теми), визначається їх обґрунтованість і відповідність існуючим методикам.

Планові та фактичні показники приводять у таблицях за три останні роки. При цьому в таблицях повинні бути представлені також їх взаємні відхилення, їх зміни в абсолютному та відносному (процентному) вираженні, в порівнянних цінах. Після кожної таблиці необхідно проводити її аналіз, робити висновки по розрахованим показникам, тобто - оцінити їх динаміку, виявити наявні невідповідності в планах і звітах, вказати причини цих явищ, дати загальну характеристику плануванню того чи іншого об'єкта або рівня (це може бути планування собівартості, бізнес-планування, стратегічне планування та ін.). при необхідності робляться додаткові розрахунки.

третій розділ (8-10 стор.) повинен містити огляд шляхів та обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення аналізованих проблем, рекомендації щодо вдосконалення ситуації з плануванням на підприємстві. Вони повинні базуватися як на аналізі існуючих в країні тенденцій, так і на

результатах аналізу, проведеного в другому розділі.

6. Висновки (2-3 стор.) – це завершальний етап курсового проекту. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки позитивні аспекти, що були виявлені в результаті дослідження, а й недоліки і проблеми та конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

7. Список використаних джерел. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами існуючого державного стандарту. Використані джерела у списку слід розміщувати в алфавітному порядку. Джерела на іноземні мові (латинський алфавіт) розміщуються в кінці списку. Кількість найменувань джерел у списку повинна бути **не менше 30**.

Приклад оформлення списку використаних джерел наведено у додатку Г.

8. Додатки. До додатків включають допоміжний матеріал, спрямований на посилення повноти сприйняття проведеного дослідження. Матеріал, що надається в додатках, повинен відповідати обраній темі дослідження і містити необхідні матеріали, що були базою для проведення наукових досліджень і практичних розробок. Не слід включати у додатки матеріали, на які не має посилань у курсовому проекті.

5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Текст роботи

Курсовий проект виконується з допомогою текстового редактора Microsoft Word. Мова курсової роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим.

Робота має бути надрукована на одному боці сторінок стандартного білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Текст друкується шрифтом Times New Roman; розмір шрифту – 14; інтервал – 1,5. Щільність тексту по всій роботі однакова (стандартна).

Текст курсового проекту необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Абзацний відступ 1,25 см. (5 знаків) (див. рис. 1).

Текст основної частини роботи поділяється на розділи і підрозділи згідно з планом, затвердженим науковим керівником та відображається у змісті.

Заголовки структурних частин курсового проекту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ» (разом з номером розділу та конкретною назвою), «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують жирним шрифтом великими літерами симетрично до тексту. Розміщують по центру сторінки. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої

великої) з абзацного відступу, вирівнювання по ширині сторінки. Крапку в кінці заголовків не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком структурної частини курсового проекту та текстом повинна дорівнювати 2 інтервалам (2 пропущеним рядкам тексту). Між заголовками підрозділів та текстом немає пропусків (текст підрозділу розміщується одразу в наступному рядку). (див. рис. 1)

Кожну структурну частину курсового проекту треба починати з нової сторінки. Частини розділу (підрозділи) друкують один за одним з відстанню в один інтервал (1 рядок). Не допускається розміщувати найменування підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після нього розташовано тільки один рядок тексту, в таких випадках його необхідно починати з нової сторінки.

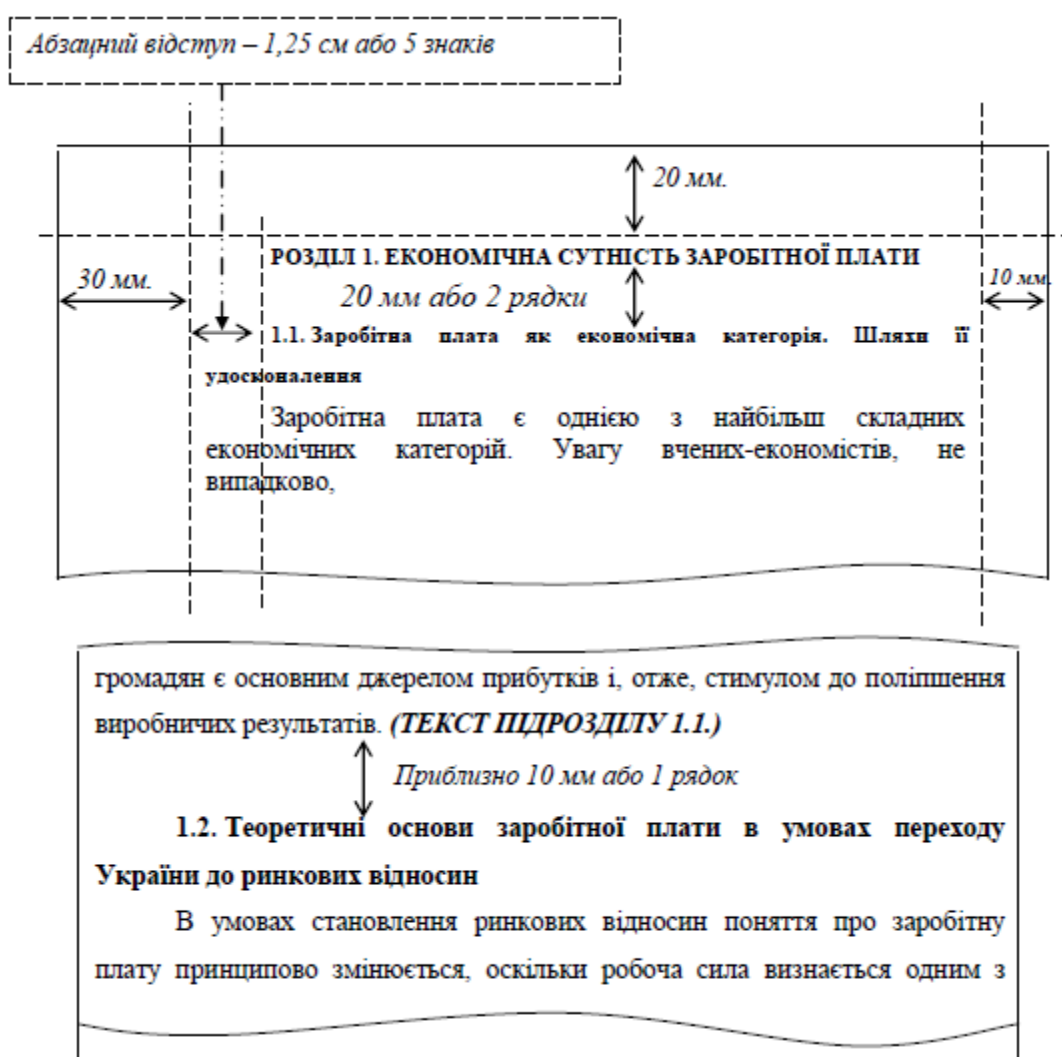

Рис. 1. Схем оформлення тексту курсового проекту

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Першою сторінкою курсового проекту є титульна сторінка, її включають до загальної нумерації сторінок (див. додаток А). На титульній сторінці **номер не ставлять**, на наступних сторінках номер проставляють у **правому нижньому куті сторінки** без крапки в кінці.

Номер розділу ставиться після слів «РОЗДІЛ». Далі після крапки у тому ж рядку йде назва розділу (**Приклад: РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**). Такі структурні елементи курсової роботи як «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не нумерують як розділи.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка. (**Приклад: 1.3. Текст підрозділу** (третій підрозділ першого розділу)). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації та таблиці

Ілюстрації (рисунок) та таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок (бажано їх подавати у вигляді додатків). Таблиці та ілюстрації розміри яких перевищують формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у додатках.

Ілюстрації позначають словом «**Рис.**» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після її номера під ілюстрацією (**друкують жирним шрифтом вирівнювання по центру**). Після назви повинно бути посилання на джерело (оформлено згідно правил) звідки запозичена ілюстрація, у випадку коли вона розроблена автором, відповідне зазначається у дужках після назви ілюстрації. (**Приклад: Рис. 2.3. Динаміка прибутку ПАТ «Простір» (розроблено автором)** (третій рисунок другого розділу)).

За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані. Якщо в курсовому проекті подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Схематичний приклад оформлення ілюстрації в курсовому проекті наведено на рис. 2.

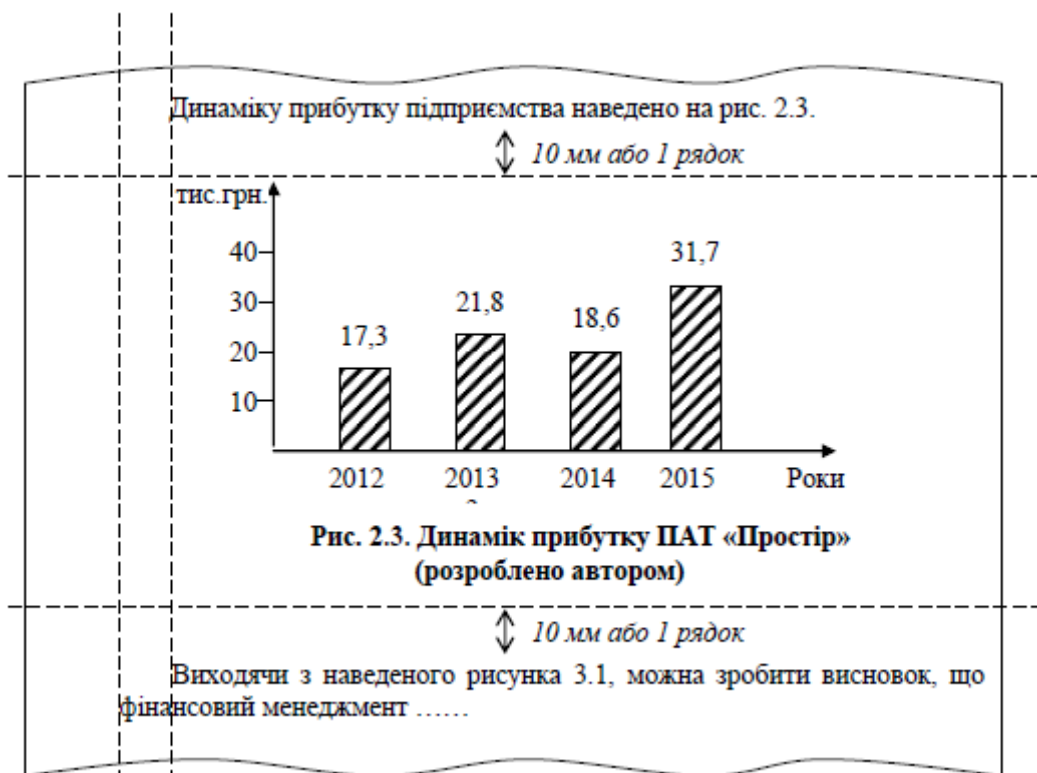

Рис. 2. Приклад оформлення ілюстрації в курсовому проекті

Традиційно у курсовому проекті цифровий матеріал оформляється у вигляді таблиці.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують починаючи з великої літери симетрично до тексту жирним шрифтом. Назва повинна бути стисло сформована та відображати зміст таблиці. Після назви таблиці (як її продовження) повинно бути посилання на джерело (оформлено згідно правил) звідки запозичена таблиця, у випадку коли вона розроблена автором, відповідне зазначається у дужках (див. рис. 3).

Одразу після назви (без пропуску рядка) розміщують таблицю.

Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба (див. рис. 3).

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю, що містить велику кількість рядків, можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву розміщують тільки над її першою частиною. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться: **«Продовження табл. (вказується номер таблиці)»** (див. рис. 3).

Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розмішувати одну частину під іншою у межах однієї сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють заголовки граф, в другому випадку – заголовки

рядків.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк (див. рис. 3).

За останній рік залучений капітал збільшився на 172531 тис.грн., а в порівнянні із показником на початок 2009 року - збільшився на 460748 тис. грн.

10 мм. або 1 рядок ↓

Таблиця 2.4

**Динаміка та структура джерел формування активів ПАП
«Агропродсервіс» за 2008 - 2010 рр. (розроблено автором)**

Показники	На початок року			Абсолютне відхилення, (+,-)		Питома вага у підсумку,% на початок року		
	2008	2009	2010	за 2008-2009рр.	за 2009-2010 рр.	2008	2009	2010
Власний капітал, тис. грн.	1789919	1804562	2320940	516378	531021	61,4	51,0	55,7
Залучений капітал, тис. грн.	553634	841851	1014382	172531	460748	19,0	23,8	24,4
Позичковий капітал, тис. грн.	571878	892830	829608	-63222	257730	19,6	25,2	19,9
Пасиви, тис. грн.	2915431	3539243	4164930	625687	1249499	100,0	100,0	100,0

↑ *10 мм. або 1 рядок*

Позичковий капітал 2010 року 19,9% капіталу підприємства, що становить 829608 тис. грн. За останній рік позичковий капітал зменшився

Продовження табл. 3.1

4. Амортизація	894	0,86	9851	2,79	+6,2
5. Інші витрати	4066	3,92	35704	10,13	-
Разом витрат	103831	100,0	352882	100,0	-

Рис. 3. Приклад оформлення таблиці в курсовому проекті

Таблиці нумерують послідовно у межах розділу (за винятком тих, що розміщені в додатках). Перед назвою розміщують напис «Таблиця» (вирівнювання тексту по правому краю) із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад (*Приклад: Таблиця 2.4* (четверта таблиця другого розділу)).

У таблицях слід обов'язково зазначати одиниці виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку.

Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Формули та рівняння

Формули в курсовому проекті слід оформляти в текстовому редакторі формул.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками та вирівнювати по центру тексту. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка (див. рис. 4).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки (див. рис. 4).

розрахунку вартості заміщення активів може бути подана в такому вигляді (див. формулу 1.1):

$$VЗ_{чч} = VЗ_{пч} - З_{ф} \quad (1.1)$$

де, $VЗ_{чч}$ - вартість заміщення чистих активів підприємства;
 $VЗ_{пч}$ - повна вартість заміщення активів підприємства;
 $З_{ф}$ - сума всіх фінансових зобов'язань підприємства.

Ринковий (порівняльний) підхід має переваги за умови наявності

Рис. 4. Приклад оформлення формул в курсовому проекті

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його переносять після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Формули в курсовому проекті (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть на рівні відповідної формули в круглих дужках (**Приклад: (3.1)** (перша формула третього розділу)).

Нумеровані переліки

Перед нумерованим переліком ставлять двокрапку. Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці кожної позиції переліку (крім останньої) ставиться крапка з комою,

або двокрапка, якщо є подальша деталізація. В курсовому проекті переліки повинні бути без геометричних прикрас, крім цифр можна використовувати латинські чи кириличні букви, а також знак «тире». Після останнього пункту переліку ставиться крапка. Перелік пишуть малими літерами з абзацного відступу

Примітки

Примітки до тексту і таблиць, у яких вказують довідкові та пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах одної сторінки та розміщують в низу сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку та подають нумерований перелік приміток. Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку і даліше з великої букви наводять текст примітки.

Посилання

При написанні курсового проекту необхідно давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати інших досліджень, що наводяться в роботі. Наведення частин інших робіт без посилання вважається **плагіатом**.

Посилання на джерело в тексті слід зазначати згідно його порядкового номера у списку використаних джерел. Номер джерела виділяють двома квадратними дужками. (*Приклад*: «... у працях [1-7]...», «... у праці [10]...»). Якщо дається конкретний текст, тоді необхідно, крім номера джерела, вказати сторінку, чи сторінки, звідки взято текст, ілюстрацію тощо. (*Приклад*: [7, с.134], [13, с. 45-46]).

У можна посилатися на розділи, підрозділи, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки, самої курсової роботи вказуючи при цьому їхні номери.

Приклад:

«...у розділі 2...»; «...дивися підрозділ 2.4...»;

«...відповідно до підрозділу 2.3...»;

«...на рис. 1.5...»;

«...у табл. 3.2...»;

«...згідно табл. 3.2...» або «...виходячи із табл. 3.2...», «див. табл. 1.3»;

«...(див. табл. 3.2)...»;

«...за формулою (3.5)...»;

«... у рівняннях (1.9)-(1.12)...»;

«...у додатку Б...» або «...(додаток Б)...»

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено «табл.».

Список використаних джерел

При написанні курсового проекту мають бути наведені джерела, звідки запозичений матеріал. Вони вказуються у відповідних посиланнях та в

бібліографічному списку. Список використаних джерел повинен бути наведений після висновку з нової сторінки. Джерела у списку слід розміщувати в алфавітному порядку (спочатку джерела кириличним шрифтом, а потім латиницею).

Оформлений список використаних джерел повинен бути згідно діючих державних стандартів. Приклад оформлення списку використаних джерел подано у додатку Г.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження курсового проекту на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках курсового проекту, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується жирним шрифтом слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (**Приклад: Додаток А**).

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Один додаток позначається як додаток А.

Якщо недостатньо літер для нумерації додатків, продовжують їх нумерувати подвійними літерами таким чином: АА, АБ, АВ, ..., БА, ББ і т. д.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння слід нумерувати в межах кожного додатка (**Приклад: «Рис. А.3» – третій рисунок додатка А; «Таблиця А.2» – друга таблиця додатка А; «Формула (А.1)» – перша формула додатка А**). Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують: «Рис. А.1», «Таблиця А.1», «Формула В.1».

Якщо додаток має продовження, то продовження додатка пишуть з абзацного відступу рядка з першої великої літери, вказуючи номер додатка і номер таблиці, рисунка або формули (**Приклад: «Продовження табл. А.4», «Продовження додатка Б», «Продовження рис. В.2»**).

6. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ТА ОЦІННЮВАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Захист курсового проекту проходить відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, в присутності комісії у складі керівника та двох-трьох членів кафедри.

Процедура захисту включає:

- ✓ доповідь студента про зміст роботи;
- ✓ запитання до автора;

- ✓ оголошення відгуку наукового керівника або його виступ;
- ✓ відповіді студента на запитання членів комісії із захисту курсової роботи та осіб, присутніх на захисті;
- ✓ заключне слово студента;
- ✓ рішення комісії про оцінку роботи.

Під час захисту курсового проекту студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також у виступах на захисті.

За результатами захисту курсового проекту студент отримує оцінку («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яку викладач виставляє в екзаменаційну відомість.

Оцінку «відмінно» (А) отримує студент, у якого акуратно і правильно оформлений курсовий проект, він має цільову спрямованість, містить практичний результат і глибокий аналіз питань обраної теми, висновки про позитивні моменти і недоліки, пропозиції щодо усунення недоліків.

Оцінку «добре» (В, С) одержує студент за роботу, у якій виконані всі зазначені вимоги, але є деякі недоліки методичного характеру, недостатньо аргументовані висновки й пропозиції. Робота має бути виконана правильно й акуратно.

Оцінку «задовільно» (Д, Е) отримує студент, у якого робота містить недостатньо елементів наукового дослідження, неглибокий аналіз, висновки і пропозиції погано аргументовані, текст оформлений неакуратно.

«Незадовільно» (FХ, F) оцінюються курсові проекти, які за змістом і оформленням не відповідають діючим вимогам. Студент, який отримав незадовільну оцінку, не допускається до іспиту з даної дисципліни.

7. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ ПРОЕКТІВ

1. Бізнес - планування в системі фінансового планування на підприємстві.
2. Бізнес-план: структура, етапи та методи складання.
3. Бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві.
4. Види і система фінансових планів на підприємстві.
5. Використання інформаційних технологій у процесі фінансового планування на підприємстві.
6. Інформаційна база фінансового планування на підприємстві.
7. Зовнішнє і внутрішнє середовище фінансового планування на підприємстві.
8. Інвестиційне проектування і його особливості на підприємстві.
9. Ліквідність підприємства та її відображення в системі фінансових планів.
10. Методи розробки та оцінки фінансової стратегії на підприємстві.

11. Методологічні основи прийняття рішень щодо реалізації інвестиційних проектів.
12. Оперативне фінансове планування і його роль в діяльності підприємства.
13. Основи організації фінансового прогнозування на підприємстві.
14. Особливості прогнозування активів та пасивів підприємства.
15. Перспективний і поточне фінансове планування.
16. Планування виручки від реалізації продукції (робіт, послуг).
17. Планування грошових потоків підприємства.
18. Планування доходів підприємства.
19. Планування капітальних вкладень і джерел їх фінансування на підприємстві.
20. Планування оборотних коштів на підприємстві.
21. Планування підсумкових результатів діяльності підприємства.
22. Планування прибутку на підприємстві.
23. Планування руху грошових потоків на підприємстві.
24. Планування собівартості продукції (робіт, послуг) підприємства.
25. Планування фінансової стійкості підприємства.
26. Платоспроможність підприємства та її відображення в системі фінансового планування.
27. Поточне планування і його організація на підприємстві.
28. Розробка планів по зниженню собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємстві.
29. Розробка та реалізація бізнес-плану підприємства.
30. Роль і місце фінансового планування у підтримці фінансової стійкості та ліквідності підприємства.
31. Роль фінансового планування в організації діяльності підприємства на фінансових ринках.
32. Роль фінансового планування в політиці залучення та обслуговування позикового капіталу.
33. Система контролю та аналізу виконання фінансових планів.
34. Способи та методи фінансового планування на підприємстві.
35. Стратегічне фінансове планування на підприємстві.
36. Структура і методи бюджетування на підприємстві.
37. Фінансове планування і прогнозування в структурі фінансово-господарської діяльності підприємства.
38. Фінансове планування та прогнозування поточної діяльності.
39. Фінансове планування: зміст, значення, завдання та методи.
40. Фінансове прогнозування на підприємстві, його характеристика і сфери застосування.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Басовский Л.Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка. / Л.Е. Басовский – М.: ИНФРА-М, 2001. – 260 с.;
2. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Біла. - Л. : Компакт-ЛВ, 2005. - 312 с.;
3. Білоусова О.С. Фінансове планування на підприємствах: теорія, методологія та практика : [монографія] / О.С. Білоусова; Нац. акад. наук України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування». - К. : [б. в.], 2012. - 387 с.;
4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. / И.А. Бланк – К.: Ольга, Ника-Центр, 2004. –656 с.;
5. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або Як ефективно управляти фінансами. / С. Ковтун. –Х.: Фактор, 2005. – 340 с.;
6. Кузнецова С.А. Фінансове планування і прогнозування: практикум. Т. 1:Основи фінансового планування. Бюджетування. / С.А. Кузнецова. - 2012. - 121 с.;
7. Лихачева О.Н. Финансовое планирование на предприятии: Учеб. Пособие. / О.Н. Лихачева – М.: Проспект, 2003. – 263 с.;
8. Любунь О.С. Фінансове планування та моделювання банківської діяльності / О.С. Любунь. - К.: 2005. - 322 с.;
9. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. / В.П. Савчук – К.: Издательский дом «Максимум», 2005. – 884 с.;
10. Сердюк В.Р. Планування фінансово-господарської діяльності будівельних організацій. Ч. 2:Фінансове планування. / В.Р. Сердюк - [Б. м.] : [б.в.], 2002. - 62 с.;
11. Ставерська Т.О. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах : навч. посіб. / Ставерська Т. О., Андрущенко І. С. ; Харків. держ. ун-т харчування і торгівлі. - Харків : Іванченко І. С. [вид.], 2013. - 146 с.;
12. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник./ О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.;
13. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.;
14. Фінансове планування в органах місцевого самоврядування : Навч. посіб. / Асоціація фінансиситів України, Міжнародний фонд «Відродження» ; ред. І. Бураковський. - К. : Нора-прінт, 2002. - 98 с.;
15. Фінансове планування і прогнозування : Зб. задач для практ. занять для студ. спец. 7.050104 і 8.050104 / уклад. О. Г. Біла ; Центральна спілка споживчих товариств України, Львівська комерційна академія. - Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2004. - 64 с.;
16. Фінансове планування і прогнозування : Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни студ. заоч. форми навчання / уклад. О. Г. Біла, Т. В.

- Мединська ; Центральна спілка споживчих товариств України, Львівська комерційна академія. - Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2003. - 47 с.;
17. Фінансове планування і прогнозування : Тестові завдання для контролю і самоконтролю рівня залишкових знань в комп'ютерному класі для студ. спец. 6.050105, 7.050104, 8.050104 / уклад. О. Г. Біла, М. Л. Бучкович ; Укоопспілка, Львівська комерційна академія. - Л. : Видавництво ЛКА, 2005. - 44 с.;
 18. Фінансове планування та прогнозування діяльності банків : монографія / О. В. Васюренко [та ін.] ; заг. ред. О. В. Васюренко ; Національний банк України, Університет банківської справи. - К. : УБС НБУ, 2009. - 323 с.;
 19. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред.. проф.. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.;
 20. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. / В.М. Шелудько – К.: Знання, 2006. – 439 с.

ДОДАТОК А
Приклад оформлення титульної сторінки курсового проекту

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

кафедра економіки та фінансів

КУРСОВИЙ ПРОЕКТ

з навчальної дисципліни «Фінансове планування та прогнозування»

на тему: «Планування як соціально-економічний феномен»

Студента (ки) _____ курсу, групи _____
спеціальності _____

(прізвище та ініціали)

Керівник: _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною шкалою _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016

ДОДАТОК В
Приклад оформлення змісту курсового проекту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Необхідність фінансового планування на підприємстві.....	5
1.2. Джерела фінансового планування.....	9
1.3. Методи фінансового планування та прогнозування.....	12
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛДІ ТОВ «АЛЬЯНС»).....	16
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства.....	16
2.2. Фінансове планування на ТОВ «Альянс»...	19
2.3. Планування та формування фінансових результатів діяльності підприємства.....	25
Висновки до розділу 2.....	30
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	31
3.1. Фінансова стратегія підприємства.....	31
3.2. Оперативне фінансове планування.....	36
Висновки до розділу 3.....	41
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	48

ДОДАТОК Г
Приклад оформлення списку використаних джерел

Характер	Приклад оформлення
КНИЖКОВІ ВИДАННЯ	
Однотомні видання	
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дорошенко В. «Просвіта»: її заснування і праця : короткий історичний нарис / В. Дорошенко. — Філадельфія : [б. в.], 1959. — 102 с. 2. Тимошик М. Видавничий бізнес: погляд журналіста, видавця, вченого / М. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 2005. — 328 с. — (Серія "Бібліотека видавця, редактора, автора").
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адаменко І. І. Фізика рідин та рідинних систем : підручник / І. Адаменкою, Л. А. Булавін. — К. : [б. в.], 2006. — 660 с. 2. Аксьонова Л. В. Сучасні тести для дівчат / Л. В. Аксьонова, В. Т. Гридіна ; пер. з рос. О. А. Росинська. — Донецьк : БАО, 2004. — 416 с. : іл. — (Книга подарунок).
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панько Т. І. Українське термінознавство : підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. — Львів : Світ, 1994. — 216 с. 2. Тимошик М. Історія одного журналістського курсу в мемуарах, щоденниках, інтерв'ю, замальовках, записках, есеях, документах, світлинах : [навч. посіб.] / Микола Тимошик, Галина Дацюк, Катерина Таран. — К. : Наша культура і наука, 2008. — 478 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В. [та ін.]. — К. : НДІ "Укראгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія менеджмента / [Власов П. К. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / Т. В. Бондар [та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).

<p>Без автора</p> <p><i>Збірники</i></p>	<p>1. Історія однієї фотографії: спроба самопрезентації / упорядкув., передм. Г. І. Дацюк. — К. : Спадщина, 2007. — 224 с. : іл.</p> <p>2. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клас]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу).</p>
<p><i>Матеріали конференцій, з'їздів</i></p>	<p>1. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с.</p> <p>2. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с.</p>
<p><i>Словники</i></p>	<p>1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. А.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с.</p> <p>2. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., онова. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.</p>
<p><i>Атласи</i></p>	<p>1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с.</p>
<p><i>Каталоги</i></p>	<p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.</p>
<p><i>Законодавчі матеріали</i></p>	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).</p> <p>2. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами : офіц. текст : за станом на 1 черв. 2006 р. : зб. нормат. актів. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 306 с.</p>
<p><i>Стандарти</i></p>	<p>1. Видання. Основні види. Терміни та визначення : ДСТУ 3017-95. — [Чинний від 01-01-96]. — К. : Держстандарт України, 1995. — 47 с. — (Національні стандарти України).</p> <p>Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання : ДСТУ ГОСТ 7.80:2007. — [Чинний від 04-01-2008]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с. — (Національні стандарти України).</p>
<p>Багатотомні видання</p>	
<p>Багатотомний документ</p>	<p style="text-align: center;">Багаторівневий опис</p> <p>1. Історія української культури : у 2 т. / НАН України. — К. : Наукова думка, 2001.</p>

<p>в цілому</p>	<p>Т. 1 : Українська культура XIII — першої половини XVII століть. — 848 с. : іл. Т. 2 : Українська культура другої половини XVII-XVIII століть. — 1246 с. : іл.</p> <p style="text-align: center;"><i>або</i></p> <p>Історія української культури : у 2 т. / НАН України. — К. : Наукова думка, 2001. — Т. 1 : Українська культура XIII — першої половини XVII століть. — 848 с. : іл. — Т. 2 : Українська культура другої половини XVII-XVIII століть. — 1246 с. : іл.</p> <p><i>Примітка:</i> Відповідно до пункту 6.1.2. стандарту "Після відомостей першого рівня відомості подальших рівнів записують з нового рядка чи в підбір. При записі з нового рядка наприкінці відомостей кожного рівня ставлять крапку. При записі у підбір перед відомостями другого та наступних рівнів ставлять точку і тире".</p> <p style="text-align: center;">Однорівневий опис</p> <p>1. Антологія української юридичної думки : в 10 т. / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; заг. ред Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична книга, 2002–2004. — 10 т.</p> <p><i>Примітка:</i> Відповідно до пункту 6.2.6. стандарту на багатотомний документ може бути складено однорівневий бібліографічний опис із обов'язковим зазначенням кількості томів документа.</p>
<p>Окремий том багатотомного документа</p>	<p style="text-align: center;">Під загальною назвою багатотомного документа</p> <p style="text-align: center;"><i>Багаторівневий опис</i></p> <p>1. Антологія української юридичної думки : в 10 т. / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К. : Юридична книга, 2002– . — Т. 1 : Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права. — 2002. — 568 с.</p> <p style="text-align: center;"><i>Однорівневий опис</i></p> <p>Антологія української юридичної думки. В 10 т. Т. 1. Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К. : Юридична книга, 2002. — 568 с.</p> <p style="text-align: center;">Під власною назвою тома</p> <p>Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К. : Юридична книга, 2002. — 568 с. — (Антологія української юридичної думки : в 10 т. / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; т. 1).</p> <p><i>Примітка:</i> Відповідно до пункту 6.2.7. стандарту на окремий том багатотомного документа може бути складений як багаторівневий, так і однорівневий бібліографічний опис під загальною назвою багатотомного документа або під власною назвою тома. Варіант можна обрати самостійно.</p>

НЕОПУБЛІКОВАНІ ДОКУМЕНТИ	
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Копистинська І. Тенденції сучасного вітчизняного книговидання: організаційний, тематичний та реклам-но-промоційний аспекти (1991–2003 рр.) : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Копистинська Ірина Михайлівна. — К., 2004. — 223 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.02.08 / Іван Якович Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.
Авторські свідоцтва	<ol style="list-style-type: none"> 1. А. с. 1007970 СССР, МКИ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). — № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. — № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).
ЧАСТИНА КНИГИ, ПЕРІОДИЧНОГО, ПРОДОВЖУВАНОВОГО ВИДАННЯ	

Один автор	1. Козіна Ж. А. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38.
Два автори	2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17.
Чотири і більше авторів	3. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29.
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	
Електронний ресурс локального доступу (на компакт-диску CD, DVD)	<p>1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера.</p> <p>2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.</p>

<p>Електронні ресурси віддаленого доступу</p>	<p style="text-align: center;">Опис сайта в цілому</p> <p>1. Национальный информационно-библиотечный центр «ЛИБНЕТ» [Электронный ресурс] / М-во культуры РФ, Рос. гос. б-ка, Рос. нац. б-ка. — М. : Центр «ЛИБНЕТ», 2004. — Режим доступа: http://www.nilc.ru/, для доступа к информ. ресурсам требуется авторизация. — Назва з екрану.</p> <p style="text-align: center;">Опис електронного видання (журналу, книги, розміщених в Інтернет)</p> <p>1. Український пульмонологічний журнал. — 2008. — № 2. — Режим доступу до журн.: http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj/08/pdf08-2/72.pdf (16.05.09). — Назва з екрану.</p> <p>2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Електронний ресурс] : метод. рекомендації з впровадження / Міністерство освіти і науки України, Львівський Національний університет імені Івана Франка, Наукова бібліотека ; уклад. Галевич О. К., Штогрин І. М. — Львів, 2008. — 20 с. — Режим доступу до вид.: http://www.franko.lviv.ua/library/doc/metodychka.pdf (16.05.2009). — Назва з екрану.</p>
	<p style="text-align: center;">Опис частини електронного видання (сторінки, статті із журналу, книги, розміщених в Інтернет)</p> <p>1. Нові вимоги до оформлення бібліографічного опису літературних джерел [Електронний ресурс] // Український пульмонологічний журнал. — 2008. — № 2. — С. 72. — Режим доступу до журн.: http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj/08/pdf08-2/72.pdf (16.05.09). — Назва з екрану.</p> <p>2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm (16.05.09). — Назва з екрану.</p> <p style="text-align: center;">Опис частини сайту (інформації, розміщеної на одній із сторінок сайту)</p> <p>1. Гетте Н. Типология журналов [Электронный ресурс] // Журнальный зал: культура, искусство, литература : [сайт] / Н. Гете, И. Телятникова ; Омский государственный университет. — Режим доступа: http://www.univer.omsk.su/omsk/bibstuds/jourhall/page1.htm (13.05.09). — Загл. с экрана.</p> <p>2. Справочники по полупроводниковым приборам // [Персональная страница В. Р. Козака] / Ин-т ядер. физики. [Новосибирск, 2004-2008]. — Режим доступа: http://www.inp.nsk.su/~kozak/start.htm (13.03.06). — Загл.</p>

	<p>с экрана.</p> <p>3. ГОСТ 7.82–2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления [Электронный ресурс] // Нормативная база ГСНТИ : [сайт] / НТЦ «Информрегистр». — М. : ГСНТИ, 1998—. — Режим доступа: http://www.gsntinorms.ru/norms/common/doc.asp?0&/norms/stands/7_82.htm (16.05.2009). — Загл. с экрана. — Сайт обновлен 3 декабря 2004 г.</p>
--	---

Примітки:

1. Усі умовні розділові знаки, котрі відділяють окремі зони чи елементи у межах зон бібліографічного опису (за винятком граматичної пунктуації у назві видання) відділяються проміжками з двох сторін.
2. Якщо видання має лише одного автора, його прізвище все одно повторюється в області відповідальності після скісної лінії.
3. Дані, котрі взяті не з титульного аркуша книжкового видання, беруться у квадратні дужки. Так, у квадратних дужках потрібно писати відомості про упорядників, авторів, вид видання, котрі наведені на звороті титульного аркуша. У квадратні дужки береться також вся інформація, котра взята не безпосередньо з видання, а встановлена самостійно на основі аналізу видання.
4. Усі частини бібліографічного опису, крім перших слів нових зон бібліографічного опису та власних назв, пишуться з малої літери. Таким чином, додаткові відомості про назву (підручник, посібник тощо), інформація про відповідальність (автор-упорядник, редактор) потрібно писати з малої літери.